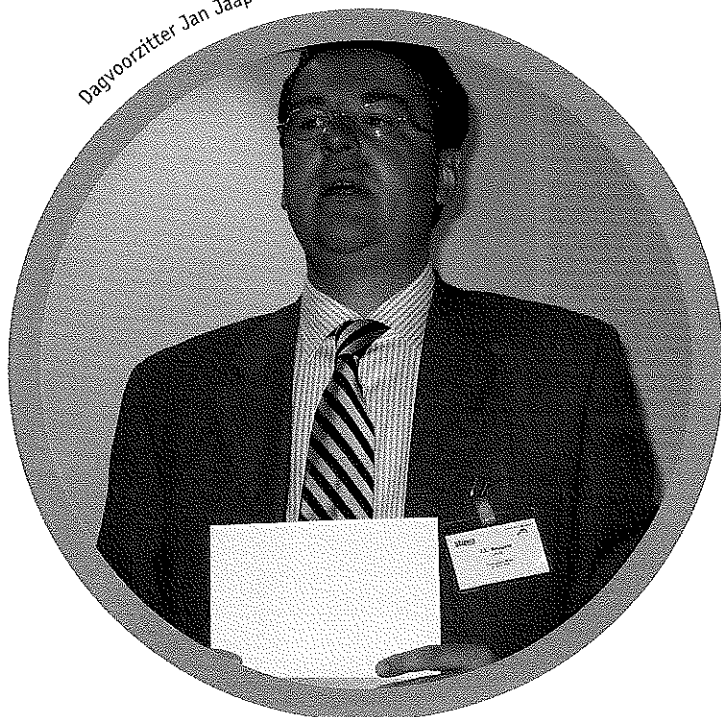

WAT KOST WATERBEHEER

Het uitvoeren van nieuw waterbeleid - zoals KRW en WBZ1 - kost veel geld en ook een waterbeheerder kan zijn euro maar één keer uitgeven. STOWA en de stichting Leven met Water lieten daarom een instrument ontwikkelen dat waterbeheerders inzicht geeft in de kosten en baten van watermaatregelen. Dat gebeurde in het project 'MKBA in de regio'. Onlangs werd het instrument in Arnhem toegeleefd, tijdens een speciaal symposium.

Een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) is een methode waarmee je inzichtelijk maakt wat de kosten en baten van een project zijn voor de maatschappij. Dat doe je door (de kosten van) alle te nemen maatregelen te inventariseren en de effecten ervan vast te stellen. Vervolgens kwantificeer je deze effecten en druk je ze in geld uit. Een voorbeeld ter verduidelijking: een waterschap legt in een polder een nieuwe waterberging aan. Kosten: x miljoen euro. Het effect van de ingreep is minder natschade in het omliggende stedelijk gebied, minder pompkosten, een stijging van de waarde van de omliggende woningen, een toename van de recreatie, maar ook minder opbrengsten voor de aanwezige melkveehouderij. Er zijn ook effecten die je niet in geld kunt uitdrukken. Bijvoorbeeld het feit dat de aanleg van de waterberging leidt tot meer natuur en meer biodiversiteit. Deze effecten worden eveneens meegenomen in de analyse, maar niet op geld gezet. In een enkel geval zijn er effecten buiten het eigen gebied, bijvoorbeeld minder pompkosten. Ook die worden benoemd. Via een MKBA kunnen waterbeheerders meerdere uitvoeringsalternatieven beoordelen en met elkaar vergelijken.

Dagvoorzitter Jan Jaap Bouma.

BLACK BOX

Een MKBA draagt volgens projectleider 'MKBA in de regio' Robert van Cleef bij aan verantwoorde besteding van maatschappelijk geld en aan betere en meer transparante politieke besluitvorming. Voorwaarde is wel dat je verantwoording aflegt over de bij de analyse gehanteerde aannames, uitgangspunten en afwegingsmethoden. Anders wordt een MKBA volgens Van Cleef een *black box*: 'Het is niet domweg het presenteren van een rekensom, dan sla je de plank volledig mis.' Het uitvoeren van een MKBA kost bovendien behoorlijk wat tijd en menskracht, waar schuwde Jasper Tamboer van het Hoogheemraadschap van Rijnland. Het schap doorliep als projectcasus een MKBA ter voorbereiding op een nieuw peilbesluit voor de Noordplaspolder. De analyse verhoogde volgens Tamboer de kwaliteit van de bestuurlijke discussie en besluitvorming over het onderwerp. Hij wees er wel op dat een MKBA alleen inzicht geeft in de mate waarin een project maatschappelijk economisch rendeert. Het zegt niets over de technische uitvoerbaarheid of de politiek-bestuurlijke haalbaarheid ervan. En dat zijn soms totaal verschillende dingen. Ook doet een MKBA geen uitspraken over het verdelen van de kosten en baten over belanghebbende partijen. Dat kan achteraf tot veel discussie leiden. Tamboer vroeg zich af of in een MKBA-analyse een kostenverdelingsleutel zou moeten worden meegenomen.

Uit het bovenstaande kwam naar voren dat een regionale MKBA vooral geschikt is voor projecten van grote financiële omvang, met een groot politiek gewicht, uiteenlopende belangen en uiteenlopende, complexe effecten. Is dat niet het geval, dan zijn waterbeheerders waarschijnlijk beter af met andere (eenvoudigere) economische waarde-ringsinstrumenten. De website www.waterwaarderen.nl helpt waterbeheerders bij het maken van de juiste instrumentkeuze.

WEBSITE

De resultaten van het project 'MKBA in de regio' zijn terug te vinden op de gelijknamige website www.mkbainderegio.nl. De site neemt de regionale waterbeheerder stapsgewijs aan de hand om economische informatie te generen die de regionale besluitvorming kan ondersteunen. Met een softwaretool kunnen waterbeheerders een volledige

De sprekers op het MKBA-symposium. V.l.n.r Rob van der Veeren, Jasper Tamboer, Robert van Cleef en dagvoorzitter Jan Jaap Bouma.

groot belang is om doelen zo helder en concreet mogelijk te definiëren. Tijdens de casus kwam ook de vergelijking met het zogenoemde nulalternatief aan de orde: de meest waarschijnlijke ontwikkeling die plaatsvindt als een project niet wordt uitgevoerd. Dit nulalternatief moet je niet verwarren met 'nietsdoen', waarschuwden enkele deelnemers. Zo moeten schadevergoedingen meegenomen worden in het nulalternatief als geen retentiegebieden worden ingezet. Bij het formuleren van alternatieven kunnen verschillende opties bekeken worden, zoals de aankoop van gronden of de inzet van 'blauwe diensten'.

Uit de casus kwam naar voren dat bij regionale MKBA's rekening moet worden gehouden met verdelingsvraagstukken. Betekent een positief saldo op een bepaalde plaats een negatief saldo elders? De recreatie kan in het gebied bijvoorbeeld toenemen, maar gaat dat ten koste van recreatie elders? Belangrijk is ook dat er een verschil gemaakt wordt tussen fysieke effecten en welvaartseffecten. Bij

het formuleren van welvaartseffecten moet sprake zijn van een aantoonbaar oorzakelijk verband, bijvoorbeeld de baten van meer recreatie. Anders bestaat het gevaar dat baten '(te) ver gezocht' worden.

Discussie was er over de kosten voor grondaankoop. Moet je deze meenemen in een MKBA? Als de aankoopkosten één miljoen zijn en de baten voor de agrariër één miljoen, dan is dat netto nul.

STRATEGISCHE MKBA

In de decembernota 2005 kondigde de Minister van Verkeer en Waterstaat een MKBA aan om op landelijk niveau de kosten en baten in beeld te brengen van KRW-maatregelpakketten. De MKBA was tevens bedoeld om de discussie over de Nederlandse KRW-ambities te ondersteunen. Rob van der Veeren van RWS-RIZA voerde deze strategische MKBA uit en vertelde er tijdens het symposium meer over. In de strategische MKBA werden diverse maatregelpakketten doorgerekend. Op basis van de uitkomsten besloot de Minister in de decembernota 2006 vooral in te zetten op herstel- en inrichtingsmaatregelen. Daarmee valt, vergeleken met waterkwaliteits- en emissie maatregelen, tegen ongeveer dezelfde kosten veel meer te bereiken.

Van der Veeren ging in op het spanningsveld tussen economische theorie en beleid. Zo is politiek afgesproken dat regio's hun waterproblemen niet op elkaar mogen afwentelen. Maar puur economisch gezien kan het kosteneffektiever zijn om problemen bovenregionaal op te lossen en de kosten over en weer te compenseren.

Tot slot: in 2008 wordt nogmaals een MKBA uitgevoerd, gebaseerd op de voorkeursvariant die regionale waterbeheerders momenteel samenstellen. In de aanloop daarnaartoe wordt gewerkt aan verbetering van de input (informatie) van de MKBA en aan het verbeteren van de bateninschattingen. Een speciale commissie beoordeelt bovendien de nu uitgevoerde MKBA-analyse en is gevraagd te komen met aanbevelingen ter verbetering.

